

Sivistysvaliokunnalle

Viite: Lausuntopyyntö HE 173/2020

Asia: HE 173/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainittuun hallituksen esitykseen liittyen sekä lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Lausunnon keskeinen sisältö

Osallistuimme keväällä yhteiseen kannanottoon lain voimaantulon siirron puolesta, ja OSKU näkee edelleen nykyisen aikataulun aivan liian kiireellisenä ja toivoo lain voimaantulon lykkäystä vuodella. Tämä on perusteltua myös siitä näkökulmasta, että VALMAa koskeva laki tulisi samaan aikaan voimaan ja oppilaitokset saisivat riittävästi aikaa uudistuksen valmisteluun. Reformi toimeenpantiin todella kiireisellä aikataululla ja sen myötä tuli erilaisia ongelmia, jotka haluaisimme pystyä välttämään oppivelvollisuuden pidentämisen yhteydessä.

OSKUn mielestä lain tavoitteet ovat erinomaiset ja yhtyy niihin täysin. On tärkeää saada toisen asteen koulutus kaikille sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä. Emme kuitenkaan näe oppivelvollisuuden pidentämistä oikeana ratkaisuna, sillä pakko ei ole keino, millä nuoret saadaan opiskelemaan paremmin. Lakiesityksessä on kuitenkin merkittävä määrä toimenpiteitä, joiden katsomme parantavan opiskelijoiden etuja sekä poistavan epätasa-arvoa koulutusjärjestelmästämmme. Koemme tärkeäksi, että oppivelvollisuus on sidottu täysi-ikäisyyteen ja päättyy 18 ikävuoteen eikä jatku siitä pidemmälle.

OSKU suhtautuu erittäin myönteisesti maksuttomuudesta tehtyihin kirjauksiin, ja on tyytyväinen maksuttomuuden jatkuessa 20 ikävuoteen asti. Tämä on perusteltua tasa-arvon näkökulmasta ja riskinä voisi olla opintojen keskeytyminen, jos maksuttomuus loppuisi aiemmin. Myös kilometrikovauksen rajan laskeminen 5 aiemmasta 10 on

opiskelijoiden ja opiskelijoiden perheiden puolesta hyvin myönteinen muutos, mikä auttaa erityisesti heikoimmassa asemassa olevia.

OSKU kaipaa kuitenkin ratkaisua siihen, miten ammatillisessa koulutuksessa aiotaan käytännössä järjestää opetus, kun samalla tunnilla on sekä oppivelvollisuuden piiriin kuuluvia perustutkinto-opiskelijoita että aikuispuolella olevia maksuttomuuden ulkopuolella olevia opiskelijoita, jotka maksavat tarvikkeet ja välineet itse. Maksuttomuuden piiriin kuuluvia nuoria ja aikuisopiskelijoita ei voida erottaa eri ryhmiin, sillä se sotkisi reformin periaatteet ja ei olisi kustannustehokasta. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta tilanne voi muuttua haastavaksi, ja toivomme pikimmiten ministeriöltä arviointia näiden tilanteiden ratkaisusta uuden lain tultua voimaan.

Taustaa

Vuodesta 2013 jatkuneet kovat leikkaukset ammatilliseen koulutukseen ovat valitettavasti näkyneet opetuksen laadussa ja tasossa. 2018 läpi viedyssä reformissa oli lukuisia hyviä asioita, mutta aikataulu oli erittäin tiukka. Oppivelvollisuuden pidentäminen on erittäin suuri koulutuspoliittinen uudistus Suomessa, ja OSKU toivoo, että sen toimeenpanolle annetaan aidosti riittävästi aikaa laadun takaamiseksi. Leikkausten paikkaaminen hankerahoituksilla ei ole kestävä tapa kehittää ammatillista koulutusta, jonka vuoksi perusrahoitusta on nostettava riittävälle tasolle. Hakuprosessit ovat monimutkaisia sekä aikaa vieviä, ja ovat viime kädessä pois opetuksesta.

Perusopetuksen resursseja on vahvistettava myös siten, että jokaisella perusopetuksen päättäneellä on tosiasialliset valmiudet opiskeluun toisella asteella. Tämän lisäksi OSKU katsoo, että oppivelvollisuustehtävään liittyvien erilaisten koulutusmuotojen järjestäjille on korvattava siitä syntyvät kustannukset täysimääräisesti valtion budjetista.

9.6.2020 julkistettu Oikeus osata toimenpideohjelma ja sitä kautta ammatillisen koulutuksen opetukseen ja ohjaukseen resursoitu 80 miljoonaa on erittäin hyvä asia, josta OSKU on kiitollinen.

Oppivelvollisuuslaki

1 §

Oppivelvollisuuden tavoitteet

OSKU kannattaa lämpimästi esityksen kaikkia tavoitteita, ja kokee tärkeänä lisätä koulutuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

2 §

Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

OSKU kannattaa oppivelvollisuuden päättymistä 18 ikävuoteen, ja peräänkuuluttaa, ettei sitä tulla sitomaan toisen asteen tutkinnon päättymiseen vaan nimenomaan täysi-ikäisyyteen.

16 §

Oikeus maksuttomaan koulutukseen

OSKU suhtautuu erittäin myönteisesti maksuttomaan koulutukseen, ja on myös ajanut sitä vahvasti itse eteenpäin. Maksuttomuuden kesto 20-vuotiaaksi asti on hyvä asia ja varmistaa osaltaan aidosti maksuttoman koulutuksen toteutusta. Mikäli maksuttomuus päättyisi aiemmin, olisi iso riski, että juuri he, jotka meinaavat pahiten tippua koulutuksen ulkopuolelle keskeyttäisivät koulun täysi-ikäistyttyään hankalan taloudellisen tilanteen vuoksi. Kirjaus myös tukee Marinin hallituksen tavoitetta, että oppimiserot kaventuvat ja koulutuksellinen tasa-arvo lisääntyy.

OSKU huomauttaa, että tarjotessaan maksuttoman toisen asteen koulutuksen koko ikäluokalle Suomi tekee merkittävän arvovalinnan tasa-arvon näkökulmasta.

Maksuttomuuden ansiosta kaikki ovat aidosti samalla viivalla, ja perheiden sekä opiskelijoiden ostovoima kasvaa. Sosiaali- ja terveysministeriön 2019 julkaistussa Osallistumistulon mallintamista valmisteleavan alaryhmän raportissa on suositeltu myös kattaa maksuttomuus koko ikäluokalle, eikä ainoastaan kohdennetusti.

OSKU suhtautuu kuitenkin kriittisesti OKM laskelmiin ammatillisen tutkinnon kokonaiskustannusten määrästä, jotka ovat selvästi alakanttiin laskettu.

18 §

Majoituskorvaus oppivelvolliselle asetettava KELAn tehtäväksi koulutuksen järjestäjän sijaan

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että koulutuksen järjestäjä maksaisi majoituskorvausta oppivelvolliselle, kun kodin ja lähimmän oppilaitoksen välinen matka on yli 100 km, eikä hän voi asua maksuttomassa asuntolassa. Kelan yleinen asumistuki korvaa asumiskustannuksista 80 prosenttia, joten koulutuksen järjestäjän tulisi maksaa oppivelvolliselle loput 20 prosenttia.

OSKU suhtautuu myönteisesti kirjaukseen majoituskorvauksesta, mutta katsoo, että sen käytännön järjestämisen tehtävä kuuluisi KELAn hoidettavaksi. KELAssa on valmiit järjestelmät ja prosessit, ja myös opiskelijan olisi helpompaa hakea etuuksia yhdestä paikasta. OSKU esittää, että lakia yleisestä asumistuesta muutettaisiin niin, että oppivelvollisille voitaisiin ehtojen täytyessä korvata 100 prosenttia asumiskustannuksista.

20 §

Oppivelvollisen valvonnan laiminlyönti

OSKU ei kannata sakkoa huoltajalle oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä, vaan kannattaa sen poistoa. Näemme, että jos oppivelvollinen ei suorita opintoja eikä huoltajalla ole tähän mahdollista puuttua, taustalla on moniongelmainen tilanne, joka ei ratkea sakottamalla huoltajaa. Usein siihen voi liittyä myös taloudellisia haasteita ja niitä sakottaminen pahentaisi entisestään.

23 §

Voimaantulo

OSKU ehdottaa voimaantuloa 1.8.2022. Tämä olisi yhdenmukaista tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettavan lain kanssa ja antaisi koulutuksen järjestäjille riittävästi aikaa varautua uudistukseen.

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta

17 §

Oikeus saada opetusta ja ohjausta

OSKU ei pidä lakiluonnoksessa ollutta kirjausta 29 tuntia viikossa järkevänä, sillä tutkintoon valmentavassa koulutuksessa on tarkoituksena tehdä henkilökohtaisesti opiskelijalle sopiva suunnitelma. Tunnin tarkkuudella tehty kirjaus ei palvele tätä tarkoitusta, vaan enemmän laittaa valmentavaa koulutusta suorittavat opiskelijat samaan lokeroon. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista, ja sen vuoksi OSKU ehdottaa tuntimääräkirjauksen poistoa laista.

Laki ammatillisesta koulutuksesta

44 §

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

OSKU on kiitollinen 5 momentin lisäyksestä lakiin. Sen ansiosta ammatillisen koulutuksen taso ja määrä yhdenmukaistuu valtakunnallisesti, mutta mahdollista joustot suorittamisaikaan tilanteen niin vaatiessa. Kaikilla opinnot eivät mene totutussa kolmen vuoden tavoiteajassa, eikä näin kaavamaisista laskutapaa enää reformin voimaanastuttua ole muutenkaan syytä käyttää. Opintopolkuja on monenlaisia ja opinnot ovat opiskelijan itsensä näköisiä. Tutkinnon suorittamisaika riippuu aiemmista opinnoista, mahdollisesta työkokemuksesta ja yksilöllistä etenemisväylästä, motivaatiota unohtamatta.

OSKU vaatii samaan pykälään kuitenkin kirjausta, jossa määritellään lukiolain tavoin opetuksen määrä opintopistettä kohden. Kyseinen kirjaus yhdenvertaistaisi ammatillista koulutusta lukiokoulutukseen nähden sekä varmistaisi opetuksen määrän valtakunnallisesti kaikissa oppilaitoksissa. Tällä hetkellä opiskelijoiden saama opetusmäärä vaihtelee merkittävästi koulutuksen järjestäjien kesken, koska ei ole

olemassa valtakunnallista keskiarvoa, johon opiskelijan tarvitsemaa opetusmäärää voitaisi suhteuttaa. OSKU ei näe, että kyseinen kirjaus olisi ristiriidassa osaamisperusteisuuden kanssa, vaan takaa opiskelijan saaman opetuksen määrän. Tärkeää on, että opiskelija voi edelleen hyväksilukea hankitulla osaamisella opintojaan.

Opinto-ohjaus

OSKU suhtautuu seuraaviin aiemmin luonnoksissa olleisiin seuraaviin kirjauksiin erittäin myönteisesti, ja kannattaa niitä:

- Perusopetuslakiin ehdotettua tehostettua opinto-ohjausta tarvitsisi arvioiden mukaan noin 1/6 ikäluokasta eli noin 10 000 oppilasta vuosittain. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 10 tuntia oppilasta kohden. Tästä aiheutuva kustannus olisi vuositasolla noin 3,2 miljoonaa euroa.
- Vuoden 2019 yhteishaussa jätti hakematta noin 1 800 perusopetuksen samana vuonna päättäneitä ja hakijoista ilman opiskelupaikkaa jäin noin 1 350 perusopetuksen samana vuonna päättäneitä. Näistä osa hakeutuu muuhun kuin yhteishaussa mukana olevaan koulutukseen. Arvion mukaan vuosittain noin 2 000 perusopetuksen päättävää nuorta olisi yhteishaun päättymisen jälkeen vailla opiskelupaikkaa ja tarvitsisi oppivelvollisuuslaissa säädettävää ohjausta opiskelupaikan hakemiseen kesäkuukausien aikana. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 40 tuntia oppilasta kohden. Tästä aiheutuva kustannus olisi vuositasolla noin 2,6 miljoonaa euroa.
- ☆
 - Keskeyttämisuhan alaisille lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville oppivelvollisille annettavan lisäohjauksen kustannus olisi vuositasolla noin 4,3 miljoonaa euroa. Laskelmissa on arvioitu, että ammatillisessa koulutuksessa keskeyttämisuhan alla olisi vuosittain noin 2 600 oppivelvollista ja lukiokoulutuksessa noin 800 oppivelvollista, jotka tarvitsisivat lisäohjausta. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 40 tuntia opiskelijaa kohden.
- ☆
 - Oppivelvollisuuslaissa säädettäisiin myös erilaisia perusopetuksen jälkeisen nivelvaiheen koulutuksia koskevasta ohjausvelvoitteesta, joka jatkuisi myös koulutuksen päättymisen jälkeen, jos oppivelvollinen ei olisi saanut jatko-opiskelupaikkaa. Tavoitteena on myös yleisesti vahvistaa jatko-opintoihin ohjausta nivelvaiheen koulutuksissa. Erilaissa nivelvaiheen koulutuksissa oli vuonna 2019 yhteensä noin 4 000 oppivelvollisikäistä opiskelijaa, joista perusopetuksen

lisäopetuksessa noin 800 opiskelijaa, lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa noin 200 opiskelijaa, ammatilliseen koulutuksen valmentavassa koulutuksessa noin 2 500 opiskelijaa ja kansanopistojen pitkillä linjoilla noin 500 opiskelijaa. Lisäohjauksen tarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 10 tuntia opiskelijaa kohden. Tästä aiheutuva kustannus olisi vuositasolla noin 1,8 miljoonaa euroa.

- Oppivelvollisten viimesijainen ohjaus- ja valvontavastuu olisi oppivelvollisen nuoren asuinkunnalla. Arvioiden mukaan asuinkunnan ohjausvastuulle tulisi vuosittain noin 700 vailla opiskelupaikkaa perusopetuksen päättämisen jälkeen olevaa ja noin 1 700 opintonsa keskeyttäneitä oppivelvollista. Ohjaustarpeen arvioidaan olevan keskimäärin 40 tuntia henkilöä kohden. Tästä aiheutuva kokonaislisäkustannus olisi vuositasolla noin 3 miljoonaa euroa.

- Ammatillisesta koulutuksesta annettavaan lakiin lisättäisiin säännös koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta antaa pyynnöstä ohjausta jatko-opintoihin ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle, joka ei ole saanut jatko-opintopaikkaa. Tästä aiheutuva kustannuslisäys olisi arviolta 200 000 euroa. Vuonna 2018 korkeakoulujen yhteishaussa haki ammattikorkeakouluihin 7 803 sellaista hakijaa, joka oli suorittanut ammatillisen tutkinnon tilastovuonna. Näistä koulutuspaikan sai 2 559. Vastaavasti yliopistoihin haki 1 653 ammatillisen tutkinnon tilastovuonna suorittanutta opiskelijaa, joista 321 sai opiskelupaikan. Yhteensä siis 6 586 hakenutta jäi ilman opiskelupaikkaa korkeakoulussa. Laskelmassa on arvioitu, että ilman opiskelupaikkaa jääneistä hakijoista 50 prosenttia tarvitsisi keskimäärin kaksi tuntia jatko-ohjausta.

OSKU haluaa kuitenkin muistuttaa, että erityisesti ammatillisella puolella tilanne opinto-ohjaajien määrän suhteen on erittäin huolestuttava. Pahimmillaan yhdellä opolla voi olla yli 500 ohjattavaa, ja siinä kohtaa on mahdotonta antaa riittävää ja laadukasta ohjausta jokaiselle nuorelle. Näin suurilla ohjausmäärillä on mahdotonta tavoittaa kaikkia koulunsa päättäviä ja antaa tukea korkeakoulujen yhteishaun nivelvaiheeseen. Hallituksen tavoitteena on, että vuonna 2030 puolet nuorista aikuisista on korkeakoulutettuja. Tähän tavoitteeseen on mahdotonta päästä, mikäli ammatillisella puolella opinto-ohjaukseen ei kohdisteta jatkossa enemmän resursseja. OSKU kannattaa, että yhdellä opinto-ohjaajalla olisi enintään 200 ohjattavaa. OAJ:n laskelmien mukaan tämän tavoitteen toteutuminen vaatisi vajaa 500 opoa lisää ammatilliselle puolelle, nykyisen määrän ollessa noin 300.

Tästä voidaan jo päätellä, että tilanne on erittäin kestämätön ja ohjattavien määrät aivan liian korkeat.

Hyväksytty 12.6.2020 Suomen Opiskelija-Allianssi – OSKU ry:n liittohallituksen kokouksessa opetus- ja kulttuuriministeriölle mennyt lausuntoversio

Liittohallituksen puolesta

Helsingissä 17.11.2020

Iivari Korkala

Puheenjohtaja

Aino Pohjanvirta

Pääsihteeri

Lisätietoja:

- edunvalvonnan koordinaattori Emma Holsti, emma.holsti@osku.info, 0404108814

